

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali-alan koulutusohjelma

Matti Luhtaniemi
Mari Ikonen

MAAHANMUUTTAJIEN MATKA KOHTI TYÖLLISTYMISTÄ

Opinnäytetyö
Toukokuu 2017

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Turvapaikan hakeminen.....	6
2.1	Turvapaikanhakuprosessi.....	6
2.2	Maahanmuutto kansainvälisen suojelun perusteella.....	7
3	Osallisuus	8
3.1	Osallisuuden määritelmä	8
3.2	Osallisuus sosiaalipedagogiikassa	10
4	Maahanmuuttajien työllistyminen	11
4.1	Työllistymiseen vaikuttavat tekijät.....	11
4.2	Maahanmuuttajat ja yrittäjäyys	14
4.3	Kielen merkitys työllistymiseen	16
4.4	Työllistymistä tukevat palvelut	17
5	Ammatillinen vuorovaikutus maahanmuuttajien kanssa.....	18
6	Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt.....	21
7	Opinnäytetyön toteutus ja menetelmälliset valinnat	22
7.1	Toimeksiantajan esittely.....	22
7.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	23
7.3	Laadullinen tutkimus	23
7.4	Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen välineenä	25
7.5	Fokusryhmien aineiston analysointi	27
8	Tulokset	28
8.1	Työllistymiseen vaikuttavat tekijät.....	28
8.2	Maahanmuuttajien saama tuki työllistymisprosessissa.....	30
8.3	Asiakkaiden palaute ja toiminnan kehittäminen	31
9	Johtopäätökset ja pohdinta	33
9.1	Tulosten tarkastelu	34
9.2	Luotettavuus ja eettisyys.....	35
9.3	Oppimisprosessi	36
9.4	Jatkotutkimukset	38

Lähteet

Liite 1 Toimeksiantosopimus

Liite 2 Tutkimuslupa

Liite 3 Analyysikaavio

Liite 4 Opinnäytetyöprosessi

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2017
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
(013) 260 600

Tekijät
Mari Ikonen, Matti Luhtaniemi

Nimeke
Maahanmuuttajien matka kohti työllistymistä

Toimeksiantaja
Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry/Jake-hanke

Tiivistelmä

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää maahanmuuttajien näkemyksiä ja kokemuksia työllistymisprosessistaan Joensuussa. Keskityimme erityisesti Kaiku-hankkeen rooliin maahanmuuttajien työllistymisessä. Opinnäytetyössä käytettiin laadullisia, eli kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Toimeksiannon opinnäytetyölle antoi Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Opinnäytetyön aineisto kerättiin Jake-hankkeessa toteutetuista fokusryhmähaastatteluista tammi- ja helmikuussa 2017. Aineiston analysoinnissa käytettiin teemoittelua.

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että kielellä on iso merkitys työllistymiseen. Tulosten perusteella maahanmuuttajan oman aktiivisuuden nähtiin vaikuttavan työllistymiseen. Rahallisen tuen saaminen tai sen saamattomuus koettiin ongelmalliseksi työhön ja koulutukseen hakeuduttaessa. Lisäksi vertaistuen saaminen koettiin tärkeäksi prosessin aikana. Asiakkaat kokivat, että heitä ei tiedotettu tarpeeksi virastojen eroista työllistymisprosessin alussa.

Toimeksiantajamme voi hyödyntää opinnäytetyön tuloksia Kaiku-hankkeen kehittämisessä. Lisäksi muut maahanmuuttajien kanssa työskentelevät voivat hyödyntää opinnäytetyömme tuloksia toimintansa kehittämisessä. Jatkotutkimusideana olisi mielenkiintoista selvittää, kuinka työntekijät näkevät työnsä maahanmuuttajien työllistymisproses-
sissa.

Kieli
suomi

Sivuja 42
Liitteet 4
Liitesivumäärä 4

Asiasanat
osallisuus, maahanmuuttaja, työllistyminen, laadullinen tutkimus

THESIS
May 2017
Degree Programme in Social Services
Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13260 600

Authors
Mari Ikonen, Matti Luhtaniemi

Title
Immigrants' journey toward employment

Commissioned by
Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry/Jake Project

Abstract

The aim of this thesis was to find out immigrants' views and experiences of their employment process in Joensuu. We focused particularly on the role of the Kaiku project in immigrants' employment process. This thesis was accomplished using qualitative methods. It was commissioned by Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. The material for the thesis was collected from focus group interviews in Jake project on January and February 2017. The material was analysed using thematic analysis.

The main result of the study was that language has a big role in immigrants' employment. Results showed that immigrant's own activity was seen to affect employment. Getting, or not getting, financial support was seen to be problematic when seeking work and education. Additionally, a peer support were considered important during the process. Customers felt that they were not informed enough the differences between agencies at the beginning of employment process.

The commissioner can use the results of the thesis for developing Kaiku project. Furthermore, the others who work with immigrants' can use the results for developing their work. As a following study, it would be interesting to study how employees see their work in immigrants' employment process.

Language
Finnish

Pages 42
Appendices 4
Pages of Appendices 4

Keywords
participation, immigrant, employment, qualitative research

1 Johdanto

Vuonna 2015 alkanut pakolaiskriisi on puhuttanut Suomea ja koko Eurooppaa. Suomeen saapui vuoden 2015 aikana yli 30 000 turvapaikanhakijaa. Tästä on kulunut kaksi vuotta ja sinä aikana on pyritty kehittämään kotoutumispalveluita, joilla pystytään vastaamaan maahanmuuttajien tarpeisiin. Yksi näistä palveluista on Kaiku-hanke.

Kaiku-hanke on Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen koordinoima hanke, jonka tavoitteena on tarjota uusia työllistymispolkuja heikossa työmarkkina-asetmassa oleville. Hanke laajennettiin koskemaan kaikkia turvapaikanhakijoita ja oleskeluluvan saaneita maahanmuuttajia, kun turvapaikanhakijoita saapui Pohjois-Karjalaan. Kaiku-projekti on tällä hetkellä ainoa laatuaan Suomessa.

Ajatus opinnäytetyöstä lähti liikkeelle vuoden 2016 keväällä. Jo silloin oli selvää, että halusimme opinnäytetyömme liittyvän maahanmuuttajien kotoutumiseen. Syksyllä saimme tiedon mahdollisuudesta tehdä tutkimuksen Kaiku-hankkeen toiminnasta ja kiinnostuimme siitä heti.

Opinnäytetyömme raportti koostuu teoreettisesta viitekehyksestä, tutkimusprosessin kuvauksesta, tutkimustuloksista sekä pohdinnasta. Pohdinta sisältää tutkimuksemme johtopäätökset sekä ajatuksiamme työn eettisyydestä ja luotettavuudesta, oppimisprosessistamme sekä kehittämis ehdotuksista.

2 Turvapaikan hakeminen

2.1 Turvapaikanhakuprosessi

Turvapaikkaa voi hakea Suomen rajalla, jos kokee tulleen vainotuksi kotimaassaan, eikä voi luottaa paikallisten viranomaisten tukeen. Vastaanottava viranomainen ottaa ylös perustiedot, sormenjäljet ja valokuvan. Rajalta asiakas ohjataan vastaanottokeskukseen, jossa asukkaalle tarjotaan tarvittavat sosiaali- ja terveystalvelut. (Maahanmuuttovirasto 2016a.)

Vastaanottokeskuksessa asiakas suorittaa työtoimintaa sekä opiskelee suomen kieltä omatoimisuuden ylläpitämiseksi ja täyden vastaanottorahan saamiseksi (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 2011, 29. §). Turvapaikkaprosessi etenee seuraavaksi vaiheeseen, jossa turvapaikanhakija saa kutsun Maahanmuuttoviraston järjestämään turvapaikkapuhutteluun. Puhuttelun perusteella Maahanmuuttovirasto antaa päätöksensä turvapaikasta. (Maahanmuuttovirasto 2016b.) Tämän jälkeen asiasta tiedotetaan turvapaikanhakijalle suullisesti sekä kirjallisesti (Maahanmuuttovirasto 2016a). Jos turvapaikkapäätös on positiivinen, alkaa kuntaan muutto. Vastaanottokeskuksessa voidaan auttaa yhteydenotossa tulevan kunnan sosiaalityöntekijään sekä etsitään asuntoa. (Maahanmuuttovirasto 2016b.)

Turvapaikanhakijamäärät ovat vaihdelleet 2000-luvulla noin 1 500 ja 6 000 haki-
jan välillä. Syyskuussa 2015 kansainvälistä suojelua hakevien turvapaikanhaki-
joiden määrä kohosi 10 000:een. Maahanmuuttoviraston mukaan vuoden 2015
kokonaismäärä oli 32 476 turvapaikanhakijaa, joista myönteisiä kansainvälisen
suojelun päätöksiä tai muita myönnettyjä oleskelulupia sai 1 879 henkilöä ja
kielteisen päätöksen sai 1 307 henkilöä (Maahanmuuttovirasto 2016c).

Kuva 1. Turvapaikanhakijat ja heille tehdyt päätökset, Maahanmuuttovirasto 2016c

2.2 Maahanmuutto kansainvälisen suojelun perusteella

Kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa. Kansainvälisten sopimusten mukaan Suomi on velvoitettu ottamaan kansainvälistä suojelua tarvitsevia turvapaikanhakijoita. Näitä sopimuksia ovat Geneven yleissopimus sekä pakolaisten oikeusasemaa koskeva New Yorkin pakolaispöytäkirja sekä Euroopan Unionin perusoikeuskirja. (Kuosma 2016, 9.)

Ulkomaalaislain 87. §:n 1. momentin mukaan maassa oleskelevalla ulkomaalaiselle annetaan turvapaikka, jos hän on kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella sen johdosta, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä tulevansa siellä vainotuksi ja jos hän on haluton turvautumaan oman maansa suojeluun pelkonsa vuoksi. Turvapaikka jätetään kuitenkin antamatta ulkomaalaiselle, jos on perusteltua aihetta epäillä hänen tehneen rikoksen rauhaa tai ihmiskuntaa vastaan, törkeän tai poliittisen rikoksen Suomen ulkopuolella ennen Suomeen tuloa tai YK:n tarkoituksien ja periaatteiden vastaisen teon. Turvapaikka voidaan myös olla antamatta niin sanottujen poissulkemisperiaatteiden perusteella. (Kuosma 2016, 20–21.)

Ulkomaalaiselle voidaan myös myöntää oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella, jos ulkomaalaislain 87. §:n mukaiset edellytykset eivät täyty, mutta on perusteita uskoa hänen kokevan vakavia haittoja joutuessaan kotimaahansa. Näitä haittoja ovat muun muassa kuolemanrangaistus tai teloitus, kidutus tai mielivaltainen väkivalta. Oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä samoista syistä, kuin turvapaikka. (Kuosma 2016, 27–18.)

3 Osallisuus

3.1 Osallisuuden määritelmä

Osallisuus on käsite, jolle on annettu eri sisältöjä riippuen yhteydestä, jossa sitä käytetään. Käsitteellä ei ole täsmällistä ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää (Kiilakoski 2008, 10; Särkelä-Kukko 2012.) Osallisuus on kuulumista yhteisöön tai yhteiskuntaan, se on mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon (Särkelä 2009, 33–38). Osallisuus tapahtuu aina suhteessa muihin ihmisiin. Osallisuuden ensimmäinen askel on, että ihminen itse haluaa olla osallinen ympäröivään yhteisöön tai yhteiskuntaan. Tyypillisesti osallisuuden kokemuksen ajatellaan liittyvän työhön, harrastuksiin, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin. Näiden osa-alueiden kautta ihminen voi kokea olevansa osallinen yhteisöönsä ja yhteiskuntaan. (Oikeusministeriö 2005, 48–49; Särkelä 2009, 33–38; Särkelä-Kukko 2012.)

Osallisuus on siis olennaiselta osin ihmisen omaa tunnetta kuulumisestaan yhteisöön tai yhteiskuntaan. Osallisuus ei kuitenkaan ole aitoa, jos yhteisö ei samaan aikaan tee yksilön osallisuutta mahdolliseksi. Osallisuuden yksilöllinen ja yhteisöllinen elementti kuuluvatkin väistämättä yhteen. Aito osallisuus toteutuu yhteisön ollessa sellainen, että yksilö saa vapaasti tuoda näkemyksiään esiin ja näkemykset otetaan huomioon. Osallisessa tilanteessa yksilöä arvostetaan omana itsenään ja osana yhteisöä. (Kiilakoski 2008, 12–14.)

Osallisuudessa on kyse vallasta, vapaudesta ja vastuusta. Ihmisten mielipiteiden todellinen huomioon ottaminen on vallan antamista heille. Vapaus ilmaista itseään ja mahdollisuus vaikuttaa näkemyksillään tuovat mukanaan vastuun. Osallisessa tilanteessa ihmisen ajatellaan haluavan kantaa vastuuta yhteisöstään ja hänen annetaan tehdä se. (Kiilakoski 2008, 12–14.) Osallisuus ei synny itsestään, vaan edellyttää tavoitteellista toimintaa asian eteen. Yksilöitä on kasvatettava osallisuuteen ja yksilöiden toimintapuitteita on parannettava, jotta osallisuus voisi toteutua. Osallisuuteen voidaan kasvattaa esimerkiksi kuuntelemalla, kannustamalla mielipiteiden esittämiseen, ottamalla näkemykset aidosti huomioon, antamalla mahdollisuuksia päätöksentekoon ja jakamalla valtaa ja vastuuta. Samoja keinoja voidaan käyttää tietoiseen osallisuuden lisäämiseen eri yhteisöissä. (Herranen 2011.)

Osallisuus mahdollistaa koetun turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden tunteen ja suvaitsevaisuuden kasvun. Se kasvattaa osallistuvaan demokratiaan ja kansalaisuuteen ja helpottaa tulevien haasteiden kohtaamista. Osallisuus antaa mahdollisuuden nähdä itsensä toimijana, joka voi saada aikaan muutoksia ympäristössään. (Herranen 2011.) Osallisuus luo yhteisöllisyyttä ja on siten syrjäytymisen vastavoima (Särkelä 2009, 6). Toimijuuteen kasvaminen tapahtuu ennen kaikkea oman osallistumisen kautta. Osallistumalla yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan ihminen voi harjoitella esimerkiksi vaikuttamista, päätöksentekoa ja yhteistyötä. Turvallisia osallistumisen ympäristöjä ovat muun muassa järjestöt ja harrastusryhmät. (Nivala 2006, 61, 84, 86.)

Aktiivinen kansalaisuus on osallisuuteen liitetty käsite, joka voidaan hahmottaa osallisuuden synonyymiksi tai osa-alueeksi (Särkelä 2009, 33; Särkelä-Kukko 2012). Aktiivinen kansalaisuus painottuu tämänhetkissä suomalaisen hyvinvointipolitiikan linjauksissa. Ihanteellinen kansalainen on mukana työelämässä, kuluttaa, huolehtii itsestään ja läheisistään ja toimii yhteiskunnan uudistajana ja kehittäjänä. Aktiivinen kansalaisuus vaatii toimintakykyisyyttä, jota politiikan keinoin pyritään tukemaan. (Björklund & Sarlio-Siintola 2010, 47–63.)

3.2 Osallisuus sosiaalipedagogiikassa

Sosiaalipedagogisella näkökulmalla tarkoitetaan tasa-arvon ja demokratian ihanteisiin pohjautuvaa, jokaisen ihmisen osallisuutta ja osallistumista tukevaa ihannetta, jolla on sekä teoreettista jäsennysvoimaa kuin myös mahdollisuuksia soveltaa käytäntöön. Osallisuus ymmärretään laaja-alaiseksi käsitteeksi, joka kuuluu sosiaalipedagogiseen käsitteistöön kuvatessaan ihmisen ja yhteisöjen sekä ihmisen ja yhteiskunnan välisiä suhteita. (Nivala & Ryyänen 2013, 9–10.)

Osallisuuden haasteet sosiaalipedagogisesta näkökulmasta liittyvät usein siihen, miten osallisuutta rakennetaan. Sitä voidaan rakentaa joko ylhäältäpäin tai yhdessä niiden ihmisten kanssa, joita asia koskee. Tämä osallisuuden yhteisöön kuulumisen perusmerkitys on yksi tärkeä osa sosiaalipedagogista osallisuuskäsitystä. (Nivala & Ryyänen 2013, 17, 20.)

Sosiaalipedagogisen osallisuuskäsityksen perustana on ajatus osallisuudesta ihmisen ja yhteisön tasapainoisesta suhteesta. Se ei ole yksilön ominaisuus eikä yksilön toimintaa vaan kuulumista johonkin. Sosiaalipedagogisen osallisuuskäsityksen hahmottelussa on pyrittävä tarkastelemaan suhdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Yksi mahdollisuus on jäsentää osallisuutta suhteena kolmen ulottuvuuden avulla: osallisuus tarkoittaa yhteisön jäsenenä olemista ja toimimista sekä olemisen ja toimimisen synnyttämää kokemusta yhteisöön kuulumisesta. (Nivala & Ryyänen 2013, 26–27.)

Sosiaalipedagogisessa tarkastelussa kasvun ja kasvatuksen teemojen nähdään olennaisesti kuuluvan osallisuuspohdintoihin. Osallisuus on jotain, mihin ihminen kasvaa. Tällöin edellytyksenä on se, että lähiympäristö ja läheiset suhteet tukevat osallisuuden tunteen ja kokemusten muodostumista. Tällaisen kasvuprosessin tarkastelussa voi nojata sosiaalipedagogiseen kuvaukseen persoonan kasvun tukemisesta. Kasvussa osallisuuteen on kyse myös kasvusta yhteiskunnan jäseneksi, sosialisatiosta. Sosialisatian määrittelyissä painotetaan joko tiettyjen valmiuksien ja taitojen omaksumista tai prosessin kaksisuuntaista

ja vuorovaikutuksellista luonnetta eli sitä, että yhtäältä yhteiskunnallisia toimintakykyjä omaksutaan, toisaalta niitä on mahdollisuus muuttaa. (Nivala & Ryyänen 2013, 29.) Kyse on siis ihmisen kasvuprosessin tukemisesta ja toimintamahdollisuuksien edistämisestä niin, että hän voi toteuttaa itseään yhteiskunnan jäsenenä. Kasvu osallisuuteen yhdistyy sosiaalipedagogisessa tarkastelussa siis välttämättä toimijuuteen kasvamiseen, toiminnalliseen ja kriittisesti tiedostavaan kansalaisuuteen kehittymiseen (Nivala 2008, 100, 174–176, 312–318).

4 Maahanmuuttajien työllistyminen

4.1 Työllistymiseen vaikuttavat tekijät

Suomen Maahanmuuttajaväestön työvoimapotentiaali nähdään korkeana. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan sellaista Suomeen muuttanutta ulkomaan kansalaista, joka asettuu maahan asumaan vuodeksi tai pidemmäksi aikaa (Suomen pakolaisapu 2017). Maahanmuuttajaväestön ikärakenne suhteessa kantaväestöön on nuori, sillä tilastojen mukaan neljä viidestä maahanmuuttajasta on työikäisiä. Työvoimapotentiaaliin lukeutuvat työikäisten maahanmuuttajien lisäksi myös heidän lapsensa. (Eronen, Härmälä, Jauhiainen, Karikallio, Karinen, Kosunen, Laamanen & Lahtinen 2014, 14.)

Suomen työikäisten maahanmuuttajien työllisyysaste on tutkittu olevan kanta-
väestöä matalampi ja työttömyysprosentti korkeampi. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n työvoimatutkimuksen mukaan Suomen ulkomaila syntyneen väestön työllisyysaste vuonna 2012 oli 63,8 prosenttia ja työttömyysaste 14,2 prosenttia. Vastaavat luvut Suomessa syntyneelle väestölle vuonna 2012 olivat 69,6 ja 7,5 prosenttia. Työvoimatutkimus perustuu haastatteluperusteiseen tilastoaineistoon, joka kerätään kaikissa OECD-maissa samalla tavalla. Suomessa viralliset työllisyys- ja työttömyysasteet ovat työvoimatutkimuksen lukuja. (Eronen ym. 2014, 14.)

Ramboll Management Consultingin (2011) toteuttama selvitys kertoo, että kansallisuuden lisäksi maahanmuuttajien työttömyysprosenttiin vaikuttavat ainakin seuraavat asiat:

1. Sukupuoli: miehet työllistyvät paremmin kuin maahanmuuttajanaiset.
2. Koulutus: hyvin koulutetut saavat työpaikan useammin kuin huonosti koulutetut. Myös sillä on vaikutusta, missä maassa koulutus on hankittu. Työpaikka vastaa harvoin koulutusta.
3. Suomessa asutut vuodet: työttömyys on sitä epätodennäköisempää mitä kauemmin maahanmuuttaja on asunut Suomessa.
4. Kielitaito: suomen tai ruotsin kielen opiskelu ja osaaminen parantavat mahdollisuutta työllistyä. Englannin kielen puhuminen ja ymmärtäminen on myös tärkeää, koska sillä pärjää tietyillä aloilla. Työllistyminen on selvästi vaikeampaa, jos maahanmuuttaja ei osaa valtaväestön käyttämiä kieliä.
5. Työmarkkinatilanne maahan tullessa: suoraan työhön tulevat saavat työpaikan usein myöhemminkin.
6. Maahanmuuttoikä: nuorena Suomeen saapuneet työllistyvät todennäköisemmin kuin muut. (Ramboll Management Consulting 2011.)

Suomessa käytetään kuitenkin yleensä työssäkäyntitilastoa kuvaamaan ulkomaalaisten työllisyyttä ja työttömyyttä. Kyseinen tilasto on rekisteripohjainen aineisto ja se valmistuu selvästi työvoimatutkimusta hitaammin. Vuonna 2011 työssäkäyntitilaston mukaan vieraskielisen väestön keskuudessa työttömien osuus oli 21,1 prosenttia ja suomen, ruotsin ja saamenkielisten keskuudessa 9,0 prosenttia (Eronen ym. 2014, 16.)

Maahanmuuttajat ovat tilastojen mukaan varsin hyvin koulutettuja. Vuonna 2006 rekisteröitiin, että Suomessa ulkomaalaisista työnhakijoista perusasteen koulu-

tus oli 30 prosentilla, keskiasteen koulutus 29 prosentilla ja korkea-asteen koulutus 23 prosentilla. Koulutusaste oli jäänyt tuntemattomaksi 17 prosentin osalta ulkomaalaisista työnhakijoista. On kuitenkin huomattu, että koulutustaso jää rekisteröimättä erityisesti korkean koulutustason omaavilta. (Eronen, ym. 2014, 16.)

Maahanmuuttajan pääsemistä suomalaisille työmarkkinoille vaikeuttaa erityisesti se, ettei taitojen ja tutkintojen hyödyntäminen Suomessa ole aina helppoa. Ulkomailla suoritettujen tutkintojen rinnastaminen suomalaisiin tutkintoihin ei ole aina mahdollista, ja tutkinnon laatu saattaa usein olla työnantajalle epäselvä. Samantyyppinen ongelma on myös ulkomailta hankitun työkokemuksen kanssa. Työnantajien on havaittu arvostavan suomalaisten tutkintojen tapaan erityisesti Suomessa hankittua työkokemusta. (Eronen ym. 2014, 16.)

On myös tutkittu, että maahan muuttaneet työllistyvät muuta väestöä useammin koulutustaan vastaamattomiin töihin. Tästä esimerkkinä on se, että työssäkäyntitilaston mukaan he ovat vahvasti edustettuina muun muassa siivoojan, myyjän, tarjoilijan ja ajoneuvon kuljettajan ammateissa. (Tilastokeskus 2016.)

Vallitsevan taloussuhdanteen vaikutus maahanmuuttajan työllistymiseen on suuri ja pitkäkestoinen. Maahan saapumisen hetkellä vaikuttanut huono työllisyystilanne on huomattavissa alhaisempina työllisyytenä ja pienempinä tuloina vielä vuosien kuluttua. On havaittu, että valtakunnallisen ja paikallisen työmarkkinatilanteen heikko tilanne maahantulohetkellä näkyy maahanmuuttajien työllistymisessä ja ansiotasossa ainakin vuosikymmenen ajan. Lisäksi työllistymisen haasteet heti maahantulon jälkeen saattavat vaikeuttaa työllistymistä vielä useiden vuosien kuluttua. (Åslund & Rooth 2007, 425.)

Maahanmuuttajat ovat heterogeeninen ryhmä, jonka yksilöiden taustat ja osaaminen voivat vaihdella paljon. Ryhmään kuuluu sekä työtä etsiviä kansainvälisiä huippuasiantuntijoita, että kansainvälistä suojelua hakevia pakolaisia ja heidän perheenjäseniään. Maahanmuuttajaväestön heterogeenisyys ilmenee myös sukupuolten ja ikäluokkien välisistä eroista. Erityisesti maahanmuuttajanaisten asema on herättänyt viime aikoina paljon keskustelua. Maahanmuuttajanaiset

saattavat olla usein hyvin heikossa asemassa, ja tämä voi vaikeuttaa heidän pääsyään kotoutumista tukevien palvelujen pariin. Tutkimusten mukaan myös maahanmuuttajanaisten työttömyysaste on miehiä korkeampi ja työllisyysaste matalampi. Maahanmuuttajanaisten asemaan vaikuttaa merkittävästi heidän kulttuuritaustansa ja perhemallinsa. Vaikka maahanmuuttajanaisten tilanne voi vaihdella paljon heidän taustansa mukaan, on selvästi havaittu, että he erityisiä tukitoimenpiteitä kotoutumisen edistämiseksi. (Valtioneuvosto 2008, 36.)

Myös nuorten asema on haastava. Peruskoulun päättävillä maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on huomattu olevan erityisen korkea riski jäädä kokonaan koulutuksen ulkopuolelle. Maahanmuuttajanuoret suuntautuvat yhä useammin ammatilliseen koulutukseen. Tilastot osoittavat, että maahanmuuttajanuoret tarvitsevat erityistä tukea opintojen suorittamisessa. Opintoja on tärkeää tukea jo varhaisessa vaiheessa, koska ilman peruskoulutodistusta jatko-opintoihin pääseminen on usein epätodennäköistä. Lisäksi opintojen kuin muun kotoutumisen tuessa tulee huomioida, että tämänkin ryhmän sisällä taustat ja tarpeet voivat vaihdella suuresti. Ilman peruskoulutodistusta jääneiden nuorten mahdollisuudet päästä jatko-opintoihin ovat heikot. (Valtioneuvosto 2008, 35.)

4.2 Maahanmuuttajat ja yrittäjyys

Forsanderin ja Ekholmin (2001, 59) mukaan yhteiskunnallinen integraatio on prosessi, jossa yksilö sijoitetaan yhteiskuntaan yhteisön täysivaltaisena jäsenenä. Työllistyminen on merkittävä osa ihmisen osallisuuden ja identiteetin vahvistumista. Maahanmuuttajien integraatiota pyritään vauhdittamaan myös lainsäädännön kautta. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) sisältää kolme tavoitetasoa: sosiaalisen, tiedollisen ja toiminnallisen tason. Yritystoiminnalla päästään osaan näiden tasojen tavoitteista ja siksi se vaikuttaa positiivisesti integraatioon (Melin & Melin 2012, 17).

Maahanmuuttajien suuntautumista yritystoimintaan voidaan tarkastella kahden eri teorian kautta. Tarjontateoriassa yritystoiminnan synnyn katsotaan lähtevän liikkeelle maahanmuuttajien resursseista, kyvyistä ja haluista. Tällöin syyt yritys-

toimintaan lähtevät heistä itsestään, maahanmuuttotilanteesta ja maahanmuuttajien taustoista. Yrittäjyyteen voi vaikuttaa myös väliaikaisuuden tunne, jolloin maahanmuuttajalla on ajatus palata kotiin ja näin ollen he valitsevat sellaisia elinkeinoja, joita on helppo siirtää paikasta toiseen. (Joronen 2012. 17–18.)

Kysyntäteoriassa ratkaisevina tekijöinä pidetään niitä ulkoisia suhteita, joista maahanmuuttajat ovat riippuvaisia. Tällaisia ovat muun muassa taloudellinen toimintaympäristö sekä yhteiskunnan yrittäjyyteen houkuttelevuus tai jopa pakottavuus yrittäjyyteen. Yrittäjyyttä voidaan katsoa myös näiden kahden teorian sekoituksena, sillä pelkästään kysyntä ja tarjonta eivät pysty selittämään, miksi maahanmuuttajat ryhtyvät yrittäjiksi ja millaista yrittäjyyttä syntyy. Yritysten menestyminen riippuu siitä, kuinka etnisten ryhmien erityispiirteet sopivat yhteen kysynnän kanssa. (Joronen 2012. 17,23.)

Yrittäjyyteen maahanmuuttajia ajavat monenlaiset asiat. Puutteellinen kielitaito, sosiaalisen aseman lasku ja kasvanut työttömyysriski ovat osatekijöitä maahanmuuttajien yrittäjyydessä. Lisäksi tilanne ennen muuttoa, maahanmuuton olosuhteet ja muuton jälkeinen tilanne vaikuttavat yrittäjyyteen suuntautumiseen. Se, millaisista lähtökohdista ihminen muuttaa ja millä perusteilla uuteen maahan tullaan vaikuttaa työllistymismotivaatioon ja käytettävissä oleviin resursseihin. Lisäksi uuden asuinmaan asenteet maahanmuuttajia kohtaan ja taloudellinen tilanne vaikuttavat yrittäjyyteen ryhtymiseen. (Joronen 2012, 25.)

Suomessa maahanmuuttajien yrittäjyyttä on tutkittu vain vähän ja ennen 1990-lukua siitä olivat kiinnostuneet vain historian tutkijat. 90-luvun jälkeen myös muutkin ovat tutkineet maahanmuuttajien työllisyyttä, liittyen lähinnä maahanmuuttajien työllistymisongelmiin. Näissä tutkimuksissa tärkeimmiksi resursseiksi maahanmuuttajien yrittäjyyteen on noussut erityisesti koulutus ja etniset sosiaaliset verkot. Maahanmuuttajien heikko asema työmarkkinoilla on ollut yksi suurimmista syistä lähteä yrittäjäksi, mutta myös se, mistä Suomeen on tultu vaikuttaa tähän. Esimerkiksi pakolaisina maahan tulleista miehistä löytyy keskimääräistä enemmän yrittäjiä. Toimialavalinnat ovat yhteydessä kansalaistaustaan, koulutukseen ja aikaisempaan ammattiin. (Joronen 2012, 43, 45–46, 48.)

4.3 Kielen merkitys työllistymiseen

Kielitaito on kotoutumisen eli maahanmuuttajan integroitumisen kannalta olennaisimpia tekijöitä. Maahanmuuttajien lähtökohdat kielen oppimiselle voivat olla hyvin vaihtelevia. Kielikoulutusta järjestettäessä tulisi aina huomioida yksilöidysti maahanmuuttajan taustat sekä koulutuksen tavoitteet. Kielenoppimisen prosessiin eivät itsessään vaikuta vain maahan muuttavat ihmiset vaan kaikki, jotka ovat maahanmuuttajien kanssa vuorovaikutuksessa. Maahantulijan arkipäivän kielenkäyttöön sekä kielenoppimisprosessiin vaikuttavat vahvasti kantaväestön käyttäytyminen, arvot, asenteet ja kielelliset valinnat. (Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013, 164.)

Kielenoppiminen ei ole pelkästään yksilön oma prosessi, vaan se kehittyy myös osana sosiaalista toimintaa, jossa vaikuttavat merkittävästi kanssaihmiset ja kieliyhteisöltä saadut esimerkit. Aikuisten maahanmuuttajien integraation tärkeäksi tueksi muodostuu kotoutumiskoulutus, joka rakentuu kielen opetuksesta, työelämä- ja yhteiskuntataidoista sekä ohjauksesta. Kotoutumiskoulutus ei kuitenkaan vielä ole sitä tasoa, että se vastaisi työnantajien ja työelämän vaatimuksiin. Euroopan unionin tavoitteena on luoda yhteiset standardit kotoutumiskoulutukselle. (Martikainen ym. 2013, 175.)

Kielitaidon puute on usein syy siihen, että maahanmuuttaja ei saa työtä. Se on merkittävämpi tekijä kuin koulutuksen tai paikallisen työkokemuksen puute ja vaikka kielitaito riittäisi työpaikan hakemiseen, ei se välttämättä riitä työpaikan saamiseen. Useiden työnantajien mielestä maahanmuuttajan suomen kielen taidolla on yhteys hänen sitoutumisestaan työhön ja yhteiskuntaan. (Kuuskoski & Puhakka 2014, 10.) Työmarkkinoilla vaaditaan usein hyvää suomen kielen osaamista, mutta eivät tarjoa mahdollisuuksia harjoitella kieltä tarpeeksi (Björklund & Sarlio-Siintola 2010, 48–49).

4.4 Työllistymistä tukevat palvelut

Laissa kotoutumisen edistämisestä (30.12.2010/1386) kotouttaminen ymmärretään kokonaisuudeksi, jossa viranomaiset tarjoavat kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluita maahan saapumisen alkuvaiheessa. Näitä ovat muun muassa suomen tai ruotsin kielen opetus, ohjaus perus-, jatko- ja ammatillisiin opintoihin, työharjoitteluun, työnhakuun ja vapaa-ajan toimintaan. Tärkeä osa työtä on yksilöllisen kotoutumissuunnitelman laatimisen. Asiakkaan kannalta keskeisintä on oikeus rahalliseen tukeen sekä tiedon saamiseen asuinmaan kulttuurista ja yhteiskunnasta. Maahanmuuttajalta odotetaan vastavuoroisesti, että hän on motivoitunut osallistumaan suunnitelman laatimiseen ja yhdessä päätettyihin toimenpiteisiin. Lumion mukaan (2011, 67) kotoutuminen tarkoittaa sitä prosessia, jossa maahanmuuttaja sopeutuu uuteen ympäristöön, yhteiskunnan toimintamalleihin ja -tapoihin.

Laissa luvataan maahanmuuttajalle myös oikeus henkilökohtaiseen ja yksilölliseen kotoutumissuunnitelmaan, jonka ensimmäinen vaihe on kunnan järjestämä alkukartoitus. Alkukartoituksen avulla arvioidaan, onko tarve kotoutumissuunnitelmalle. Kotoutumissuunnitelma sisältää ne toimenpiteet ja palvelut, joiden tavoitteena on mahdollistaa maahanmuuttaja hankkimaan riittävä suomen tai ruotsin kielen taito. Lisäksi maahanmuuttajaa autetaan hankkimaan muita yhteiskunnassa sekä työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Työn tavoitteena on myös edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan ja olemaan osa sitä. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun hän on saanut ensimmäisen oleskeluluvan. Vastuu kotoutumissuunnitelman ja sitä edeltävän alkukartoituksen teosta on työ- ja elinkeinotoimistolla tai maahanmuuttajan asuinkunnalla. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, 10–12 §.)

Oleskeluluvan myöntämisen jälkeen turvapaikanhakijalle tehdään alkukartoitus, jossa arvioidaan muun muassa hänen työ- ja koulutushistoriansa sekä kielitaito. Työikäisille maahanmuuttajille kartoitus tehdään tavallisesti Työ- ja elin-

keinotoimistossa. Maahanmuuttaja ohjataan kunnan palveluiden piiriin siinä tapauksessa, jos hän on esimerkiksi kotiäiti tai eläkeläinen. Alkukartoituksen valmistuttua maahanmuuttajalle tehdään kotoutumissuunnitelma. Siinä käydään läpi palvelut, joilla pyritään auttamaan kotoutumaan suomalaisen yhteiskuntaan. Suunnitelmaan sisältyy yleensä yhteiskuntaan perehdyttämistä, kielenopetusta ja työelämään valmistavien taitojen opettamista. (Zidan 2015.)

Yleensä kotoutumistoimet kestävät 1–3 vuotta, mutta joissain tapauksissa ne voivat venyä viiteen vuoteen. Maahanmuuttajille myönnetään TE-toimistojen asiakkaina tavallisesti työmarkkinatukea niin kuin muillekin työttömille työnhakijoille. Tuki on lain mukaan vastikkeellista ja jos jättää kurssin tai harjoittelun kesken, silloin menettää tukensa. Kotouttamistoimiin ei ole välttämätöntä osallistua siinä tapauksessa, jos löytää töitä tai opiskelupaikan. Asumisperustaista sosiaaliturvaa maksetaan lähtökohtaisesti heille, jotka eivät pysty osallistumaan työelämään eivätkä tällöin kuulu työttömyysturvan piiriin. Tähän ryhmään kuuluvat tavallisesti kotiäidit tai työkyvyttömät. (Zidan 2015.)

5 Ammatillinen vuorovaikutus maahanmuuttajien kanssa

Monikulttuurisen ohjauksen kannalta ohjaussuhde on keskeinen, sillä ohjaustyötä tekevä saattaa olla yksi tärkeimmistä henkilöistä, jonka kanssa maahanmuuttajalla on muodostunut luottamuksellinen suhde. Asiakaskeskeinen lähestymistapa soveltuu erittäin hyvin monikulttuuriseen ohjaukseen, sillä siinä korostuvat aitous, ohjattavan ehdoton arvostaminen ja empaattinen ymmärtäminen. (Korhonen & Puukari 2013, 98–99.)

Korhonen ja Puukari (2013, 19) hahmottavat monikulttuurisen ohjauksen kompetensseja neljällä perusulottuvuudella. Tärkeää on ohjaajan oma suhde omaan elämänhistoriaansa, kulttuuriinsa, arvoihinsa ja olettamuksiinsa inhimillisestä toiminnasta. On tärkeää tiedostaa omat stereotypiansa, käsityksensä ja uskomuksensa, sillä ilman näiden asioiden tiedostamista voi ohjaus muuttua tekniseksi suorittamiseksi ja persoonallinen vuorovaikutus estyy.

Toisessa kompetenssissa pääroolissa on ohjaajan käsitys siitä, mitä toisissa kulttuureissa pidetään tärkeänä ja miten niissä tarkastellaan elämää. Tarvitaan siis tietojen hankkimista sekä ymmärryksen luomista vähemmistöryhmistä. Tällöin ohjaajan tulisi olla avoin oppimaan ja kuuntelemaan sekä ohjata ohjattavan kulttuuritaustasta käsin. (Korhonen & Puukari 2013, 19.)

Kolmanneksi tarvitaan osaamista interventiostrategioiden kehittelyyn, joihin voi liittyä ehkäiseviä tai korjaavia toimenpiteitä. Tällöin tarvitaan tietoa ohjausmenetelmien ja periaatteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja taitoa soveltaa menetelmiä ja toimintaperiaatteita. Ohjaajan täytyy myös havaita, jos on olemassa seikkoja, jotka estävät vähemmistöryhmiltä tiettyjen tukipalveluiden käytön. (Korhonen & Puukari 2013, 20.)

Monikulttuurisen ohjauksen kompetensseihin liittyy Korhosen ja Puukarin (2013, 19–21) mukaan ymmärrys niistä organisationaalisista ja institutionaalisista voimista, jotka saattavat estää tai rajoittaa kulttuurikuvan laajenemisen ja monikulttuurisen ohjaustyön mahdollisuuksia. Se, että toimijat ovat monikulttuurisia, mutta organisaatiot monokulttuurisia, ei välttämättä aina riitä. Erilaiset kulttuuriset toimintamallit voivat heidän mukaansa vaikuttaa kulttuurikuvan muotoutumiseen niin yhteisö-, kuin organisaatiotasolla, ja ne voivat luoda erilaisia käsityksiä, asenteita, stereotypioita ja ennakkoluuloja vähemmistöjä kohtaan yhteisössä.

Ohjatessa monikulttuurisia asiakkaita täytyy ottaa monia asioita huomioon. Sannalliset ohjeet on hyvä pitää lyhyinä ja yksinkertaisina. Ohjeiden toisto ja ymmärryksen varmistaminen ovat tärkeitä. Asiakkaiden kielitaso voi olla vaihteleva, joten on hyvä huomioida se, että jokaiselle on keino ymmärtää ohjeet. Havaintomateriaalin käyttäminen on tärkeää, varsinkin heikommin kieltä osaavien kanssa. Havaintomateriaalina voi käyttää muun muassa kuvia. On otettava myös huomioon ohjeistukseen tarvittava ajankäyttö. Tätä varten aikataulun pitäisi olla joustava ja työskentelyn selkeää, eli ohjeet annetaan yhteen asiaan kerrallaan. (Soininen 2011, 6.)

Erilaiset kulttuurilliset erot on myös otettava huomioon ohjausta suunnitellessa. Esimerkiksi menetelmät, joissa kosketellaan vastakkaista sukupuolta voivat olla haastavia varsinkin vasta maahansaapuneiden kanssa. Myös se, että toimintaanko sekaryhmissä vai molemmat sukupuolet erikseen on hyvä huomioida. Parasta on kysyä ryhmältä etukäteen, miten he kokevat asian. (Soininen 2011, 6.) Heillä voi myös olla myös erilaisia tapoja, uskomuksia ja arvoja, jotka voivat vaikuttaa ohjaukseen. Tämän takia on hyvä huomioida ohjaajana omat arvonsa ja uskomuksensa, etteivät ne haittaa ohjausta. (Peavy 1999, 206–208.)

Amerikkalaisen monikulttuurisuusohjauksen mallin mukaan ohjaajan on hyvä olla tietoinen monikulttuurisuudesta, tuntee kulttuurieroja ja osata monikulttuurisia ohjauskäytänteitä. Lisäksi on hyvä tunnistaa vähemmistön yhteiskunnallisen aseman merkitys heidän kotoutumisensa kannalta. (Taajamo & Pukari 2007, 50–53.)

Roolinoton avulla voidaan tunnistaa toimijuuden hahmottumista ohjaussuhteissa sekä ohjauksen toimintamuotojen ja tavoitteiden rakentumista. Ohjaaja voi painottaa rooliaan asiakastilanteissa joko asiantuntijamaisen ohjaus- ja neuvontatyön suuntaan tai tasavertaisemmän kumppanuuden suuntaan. On kuitenkin tärkeää muistaa, että roolinotto tulee perustua lähtökohtien tiedostamiseen ja ohjauksen tavoitteisiin. Korhonen ja Puukari käyttävät Atkinsonin (1993) roolijakoja kertoessaan erilaisista ohjaajan rooleista monikulttuurisessa työssä. Ohjaaja voi olla neuvonantajana, puolestapuhujana, konsulttina, muutosagenttina, ohjaajana tai psykoterapeuttina. Kaikkiin näihin rooleihin liittyy olennaisesti kysymys ohjaajan oman osaamisen rajoista ja kehittymisen haasteista. Ohjaaja voi omalla osaamattomuudellaan pahentaa asiakkaan tilannetta, mutta on myös oltava valmis oppimaan uusia asioita ja kohdata haasteita. (Korhonen & Puukari 2013, 95–98.)

6 Aiemmat selvitykset ja opinnäytetyöt

Maahanmuuttajien palvelutarpeita kuntaan muuton alkuvaiheessa on selvitetty Joensuussa vuonna 2016 Tatu Tossavaisen opinnäytetyössä. Tässä opinnäytetyössä tuli esille tarve saada tietoa siitä, kuinka ja mistä töitä voi Suomessa hakea sekä apu työpaikan löytämiseen. Lisäksi työpaikan saamisen hankaluus nousi opinnäytetyön tuloksissa esille. (Tossavainen 2016, 34.)

Uusikylä on selvittänyt Itä-Suomen valmiuksia vastaanottaa maahanmuuttajia kuntalaisina vuonna 2010. Tässä selvityksessä käy ilmi, että maahanmuuttajien työllistymistä tukevalle hanketoiminnalle olisi tarvetta, sillä hankkeiden ja kolmannen sektorin tarjoamat palvelut tukevat maahanmuuttajien työllistymistä hyvin. (Uusikylä, Puurtinen, Terävä & Kinnunen 2010, 21.)

Marika Salovaaran Metropolia-ammattikorkeakoululle (2014, 18) tekemässä opinnäytetyössä on selvitetty Suomalaisen byrokratian ABC-kurssille osallistuneiden ehdotuksia kurssisisällöksi. Työ mainittiin yhdeksi kotouttamista edistäväksi tekijäksi. Vastaajat olivat kuvanneet tiedon saannin TE-toimistolta niukaksi ja vaikeaksi. Erityisesti tietoa kaivattiin siitä, kuinka löytää työpaikka ja sekä kuinka hakea niitä, mutta myös yleisesti TE-toimistosta. Toimistossa asioidessa on löydettävä juuri oikea henkilö, jotta kysymykseen saa oikean vastauksen.

Arvola on selvittänyt turvapaikanhakijoiden ajatuksia osallisuudesta opinnäytetyössään vuonna 2014. Opinnäytetyötä varten haastatelluilla henkilöillä on ollut hyvin moninaisia ja toisistaan erilaisia mielipiteitä osallisuudesta. Osa on kokenut voivansa vaikuttaa paljon, osa taas tietää kuinka vaikuttaa, mutta ei ole lähtenyt toteuttamaan tätä esimerkiksi motivaatiopulan takia. Tämän tutkimuksen kohdalla on kuitenkin otettava huomioon se, että haastatteluihin on osallistunut vain neljä henkilöä, eikä tuloksia voi täten yleistää. (Arvola 2014, 27.)

7 Opinnäytetyön toteutus ja menetelmälliset valinnat

7.1 Toimeksiantajan esittely

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, joka hallinnoi ja toteuttaa Kaiku-hanketta. Sen tavoitteena on lisätä työmarkkinoilla olevien turvapaikanhakijoiden valmiuksia työelämäänsä Suomessa ja näin nopeuttaa heidän työllistymistään. Hankkeeseen osallistuvien kahdeksankymmenen turvapaikanhakijan osaaminen tuodaan näkyväksi ja 130 turvapaikanhakijan tietämystä suomalaisesta kulttuurista lisätään. Niille maahanmuuttajille, joilla on oleskelulupapäätös, tarjotaan työhönvalmennusta. Tänä aikana neljäkymmentä maahanmuuttajaa pääsee kokeilemaan työntekoa avoimien työmarkkinoiden työyhteisössä. Lisäksi maahanmuuttajien osaaminen yrittäjänä lisääntyy. (Joensuun kaupunki 2016.)

Hankkeen kohderyhmänä ovat turvapaikanhakijat, jotka ovat työmarkkinoiden käytettävissä sekä maahanmuuttajat, jotka ovat saaneet oleskeluluvan. Hanke toimii Joensuun ja Kontiolahden alueella. Kaiku-hankkeessa maahanmuuttajien kanssa työskentelee kokoaikainen työhönvalmentaja ja kotovalmentaja. Lisäksi hankkeessa on projektipäällikkö sekä toinen työhönvalmentaja niille asiakkaille, jotka etsivät polkuja kuntouttavasta työtoiminnasta. Hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys, Joensuun kaupunki, Kontiolahden kunta ja Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto. (Joensuun kaupunki 2016.)

Lokakuuhun 2016 mennessä KAIKU-hankkeessa on pidetty infotilaisuus yrittäjyydestä 13.6.2016 ja infotilaisuus ”KAIKU is there for you” 29.6.2016. Lisäksi keväällä on pidetty aloituspalavereja, perehtymistä, yhteistyötapaamisia sekä tehty tilannekartoitusta, viestintää, suunnitelmia ja kilpailutuksia. Kevään ja ke-

sän aikana hankkeessa on toteutettu koulutuksia, työpajoja, vapaaehtoistyötä, työelämäntutustumisjaksoja ja pop up -yrityksiä. Hankkeen kautta on työllistynyt jo kolme asiakasta. Yhteistyötä tehdään Paiholan vastaanottokeskuksen, kuntien sosiaalityön sekä TE-toimiston kanssa. Osallistujia tiedotetaan jatkuvasti Facebookissa. (Saastamoinen 2016.)

7.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Toteutimme opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena, jonka tarkoituksena on tuoda esille maahanmuuttajien näkemyksiä ja kokemuksia työllistymisprosessistaan Joensuussa. Näistä työllistymiseen liittyvistä palveluista keskitymme erityisesti Kaiku-hankkeeseen ja heidän rooliinsa maahanmuuttajien työllistymisessä. Työmme sisältää fokusryhmissä tuotetun aineiston analyysin, jota toimeksiantajamme voi hyödyntää Kaiku-hankkeen kehittämisessä. Lisäksi myös muut maahanmuuttajien kanssa työskentelevät voivat hyödyntää opinnäytetyömme tuloksia.

Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

1. Kuinka maahanmuuttajat kokevat työllistymisprosessin Joensuussa?
2. Kuinka Kaiku-hanke edistää maahanmuuttajien työllisyyttä?

7.3 Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, johon sisältyy ajatus todellisuuden moninaisuudesta. Tutkimuksessa on kuitenkin huomioitava, ettei todellisuutta voi pilkkoa mielivaltaisesti osiin. Tapahtumat muovaavat yhtäaikaaisesti toinen toistaan ja näin on mahdollista löytää monenlaisia suhteita. Laadullisessa tutkimuksessa pyritäänkin tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa onkin keskiössä merkitykset, jotka ilmenevät mitä moninaisimmin tavoin (Varto 1992, 24).

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan sillä pyritään kuvaamaan muun muassa jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa sekä antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt joilta tieto kerätään, tietävät tutkittavasta asiasta paljon tai heillä on asiasta kokemusta. Tällöin tiedonantajien valinta ei voi olla satunnaista, vaan harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.)

Hyvin suunnitelluilla ja toteutetuilla tutkimusasetelmilla, tutkimuksia toistamalla sekä tutkittavaa ilmiötä useista näkökulmista lähestymällä voidaan tavoittaa monipuolista tietoa ja lisätä siten ymmärrystä niin ilmiöön liittyvistä syyseuraussuhteista kuin ilmiön luonteestakin. On muistettava, että myös laadullisessa tutkimuksessa on enemmän tai vähemmän näkyvästi mukana määrällisiä elementtejä ja määrällinen tutkimus taas sisältää aina myös laadullisuutta. Laadullisiksi nimitetyt tutkimukset rakentuvat Töttöä (2004, 9–20.) mukaillen 1) aiemmista, tutkittavasta aiheesta tehdyistä tutkimuksista ja muotoilluista teorioista, 2) empiirisistä aineistoista (suurimmaksi osaksi tekstimuotoisia tai sel-laiseksi muutettuja aineistoja) sekä 3) tutkijan omasta ajattelusta ja päättelystä. Määrällisiksi kutsutut tutkimukset puolestaan perustuvat teorioiden lisäksi pääasiassa kerätyn aineiston pohjalta saatuihin mittaustuloksiin ja tutkijan ajattelu-toimintaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Parhaimmillaan tutkimussuunnitelma elää laadullisessa tutkimuksessa tutkimushankkeen mukana ja näin kvalitatiivisilla menetelmillä saavutetaan ainakin osittain ilmiöiden prosessiluonne. Avoin tutkimussuunnitelma korostaa tutkimuksen eri vaiheiden yhteen kietoutumista. Tutkimussuunnitelmaa voidaan myös joutua tarkistamaan aineistonkeruun edetessä. Laadullisessa tutkimuksessa on keskeistä osallistuvuus, mutta osallistuminen tutkittavien elämään ei ole ehdoton edellytys. Kenttätyö on hyvä tapa päästä läheisiin kosketuksiin tutkittavien kanssa ja voidaankin puhua pyrkimyksestä tavoittaa tutkittavien näkökulma. (Eskola & Suoranta 2014, 15–16.) Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään useimmiten pieneen määrään tapauksia ja tutkija pyrkii sijoittamaan tutkimuskohteen yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä (Eskola & Suoranta 2014, 18).

7.4 Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen välineenä

Tutkimuksen tiedonkeruu tapahtui fokusryhmäkeskustelumenetelmää käyttäen. Päämenetelmänä käytimme ryhmäkeskusteluja, joiden tueksi pidettiin yksilöhaastattelu. Ryhmäkeskusteluiden tavoitteena oli tuoda esille, mitä keskusteluihin osallistuvat ovat mieltä, mitä he ajattelevat, tuntevat ja uskovat. Yksi kriteeri tämä menetelmän valintaan oli, että tuloksia on mahdollista saada useammalta osallistujalta samanaikaisesti.

Fokusryhmähaastattelulla tarkoitetaan valikoidussa ryhmässä tapahtuvaa ja haastattelijan ylläpitämää keskustelua, joka rakentuu ennalta suunnitellun haastattelurungon pohjalta. Meidän opinnäytetyössämme fokusryhmiin valikoituneet henkilöt olivat Kaiku-hankkeeseen osallistuneita turvapaikan saaneita miehiä, joita haastateltiin kahdessa tilaisuudessa. Fokusryhmähaastattelulla saadaan monipuolinen aineisto, jolla saadaan esille myös yksittäisten mielipiteiden lisäksi ryhmän yhteisiä normeja. (Mäntyranta & Kaila 2008, 1507–1508.)

Fokusryhmähaastattelun kautta etsitään vastauksia kysymyksiin miksi, kuinka, mitä ja miten. Opinnäytetyössämme selvitimme näiden kysymyksien avulla, miten turvapaikanhakijat itse osallistuvat työllistymisprosessiinsa, kuinka heitä autetaan tässä, mitä turvapaikanhakijat toivovat prosessilta sekä miten työllistymistä voisi parantaa. Menetelmänä fokusryhmähaastattelu on joustava ja siksi sitä voidaan käyttääkin erilaisten tutkimuskysymyksien kanssa. (Mäntyranta & Kaila 2008, 1507–1508.) Kuten opinnäytetyössämme tulee ilmi, fokusryhmähaastatteluilla selvitetään useimmiten haastateltavien näkemyksiä, kokemuksia ja mielipiteitä asioista. Meidän tekemässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat työllistyminen ja Kaiku-hanke.

Yhteen fokusryhmähaastatteluun osallistuu yleensä 4–10 henkeä ja sitä ohjaa yksi tai useampi haastattelija (Mäntyranta & Kaila 2008, 1509). Fokusryhmissä joihin osallistuimme, osallistujamäärä oli 2–5 henkeä. Lisäksi toisen ryhmän jälkeen yhtä henkilöä haastateltiin yksin samoista aiheista. Kaiku-hankkeen työntekijät toimivat fokusryhmien haastattelijoina ja yksi heistä toteutti yksilöhaastattelun. Me toimimme fokusryhmien havainnoitsijoina ja kirjureina. Usein fokusryhmiä järjestetään kolme kertaa samoille osallistujille, mutta meidän tapauksessamme tämä ei ollut aikataulullisesti mahdollista ja ryhmät kokoontuivat vain kaksi kertaa. Haastattelujen määrä ei kuitenkaan aina kerro aineiston kattavuudesta, sillä uusi haastattelu ei välttämättä tuota mitään uutta tutkimukseen. (Mäntyranta & Kaila 2008, 1509.)

Fokusryhmähaastattelujen tarkoitus on luoda keskustelua osallistujien välille, sillä keskustelu muodostaa tutkimusaineiston. Haastattelujen pohjana toimii strukturoitu haastattelurunko, jossa on 5–8 teemaa. Kysymykset pyritään pitämään avoimena ja niiden lisäksi on hyvä olla syventäviä kysymyksiä. Johdatteluvia kysymyksiä on hyvä välttää, joskin seuraamissamme fokusryhmissä pientä johdattelua täytyi tehdä puutteellisen kielitaidon takia. (Mäntyranta ym. 2008, 1510.) Tutkija tarkkailee teeman kannalta tärkeitä asioita ja ohjaa ryhmää täydentämään niitä. Hänen tulee luoda ilmapiiri, joka on vapaa ja rentouttava. Yleensä yksi ryhmäkeskus kestää 1,5 - 2 tuntia. (Solatie 2001, 10.)

Fokusryhmähaastattelut on hyvä tallentaa, sillä keskustelu tuottaa yleensä niin paljon aineistoa, että sitä on mahdotonta saada koottua muistiinpanoiksi. Tallennukset litteroidaan ja niiden tarkkuus riippuu tutkimuskysymyksistä. Koska opinnäytetyössämme tarkastelemme ihmisten mielipiteitä ja näkemyksiä, riittää meillä pelkkä sanatarkka litterointi. (Mäntyranta & Kaila 2008, 1511.)

Haastattelujen tulokset esitetään samaan tapaan kuin muutkin laadullisen tutkimuksen tulokset. Haastattelut teemoitellaan tai esitetään teoreettisena mallina. Jos aineisto ei ole laaja, ei ole järkevää raportoida kuinka moni haastateltavista oli jotain mieltä. Näissä tapauksissa myöskään prosenttiosuudet eivät ole luotettavaa tietoa jonkin ilmiön yleistettävyyteen. (Mäntyranta & Kaila 2008, 1511.)

7.5 Fokusryhmien aineiston analysointi

Fokusryhmistä ja haastattelusta kerätyn aineiston jälkeen oli vuorossa aineistoin analyysi (liite 3). Ennen aineiston analysointia puhtaaksikirjoitimme sanaisesta eli litteroimme aineistot. Saimme kaikilta asiakkailta luvan keskustelujen äänittämiseen, joten tutkimuksen koko aineisto tallennettiin äänitteinä. Äänitteistä litteroimme 32 sivua tekstiä (Arial, fonttikoko 12, riviväli 1,5). Hirsjärven & Hurmeen (2000, 138) mukaan litterointi voidaan tehdä koko keskustelusta, tai se voidaan tehdä valikoiden, esimerkiksi vain teema-alueista tai vain haastatteluvien puheesta.

Hirsjärven & Hurmeen (2000, 136) mukaan aineiston analysointitapaa pitäisi miettiä jo aineistoa kerättyä. Valitsimme aineiston analysointimenetelmäksi teemoittelun, koska sen avulla pystyimme löytämään aineistosta tutkimuskysymyksiä kuvaavia näkemyksiä. Löysimme mielestämme tutkimuskysymysten kannalta olennaiset teemat, jotka saimme myös sopimaan tutkimuksemme teoreettiseen viitekehykseen. Tulostimme aineistoin kahdesta fokusryhmästä ja haastattelusta, jonka jälkeen teemoitimme aineiston värikyniä käyttäen. Eri värikoodit auttoivat yhdistelemään teemoja. Tuomen & Sarajärven (2013, 75) mukaan teemojen valinnassa on pohdittava tutkimuskysymyksiä sekä sitä, millaisia vastauksia työlleen etsii. Teemat pitää pystyä myös yhdistämään teorian tietoon, jolloin tutkimuskokonaisuus pysyy kasassa.

Jos olisimme itse voineet päättää tutkimuksen tiedonkeruumenetelmän, olisimme valinneet teemahaastattelun, koska silloin olisimme muodostaneet teemat tutkimuskysymyksiä mukaan jo tiedonkeruuvaiheessa. Tuomen & Sarajärven (2009, 93) mukaan teemahaastattelulla kerätyn aineiston pilkkominen onnistuu suhteellisen helposti, kun haastattelun teemat muodostavat jo itsessään jäsen-

netyn aineiston. Lisäksi tutkija voi kerätä jäsennettyjen teemojen avulla lisää aineistoa tarkistaakseen jonkin kehittelemänsä olettamuksen tai mallin (Hirsjärvi & Hurme 2000, 136).

Laadullisessa tutkimuksessa on paljon erilaisia analyysitekniikoita ja useita toisistaan poikkeavia työskentelytapoja. Yhdessä tutkimuksessa on mahdollista hyödyntää useampia analyysitapoja. Erilaiset analyysimenetelmät sisältävät samoja yhtäläisyyksiä, eivätkä myöskään ole selvästi luokiteltavissa. Ei ole yhtä selkeästi muita parempaa analyysitapaa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 136.)

8 Tulokset

Opinnäytetyömme rakentuu kahden tutkimuskysymyksen ympärille. Tulokset koostuvat kahden fokusryhmän ja yhden haastattelun ympärille. Fokusryhmiin ja haastatteluun osallistui yhteensä seitsemän Kaiku-hankkeen asiakasta.

Tutkimuskysymysten pohjalta valitsimme kolme teemaa, jotka ovat työllistymiseen vaikuttavat tekijät, maahanmuuttajien saama tuki työllistymisprosessissa ja asiakkaiden palaute ja toiminnan kehittäminen. Työllistymiseen vaikuttavat tekijät -teeman alla käsittelemme Kaiku-hankkeen asiakkaiden kokemuksia kielen sekä oman aktiivisuuden merkitystä työllistymiseen. Maahanmuuttajien saama tuki työllistymisprosessissa -teemassa käydään läpi asiakkaiden ajatuksia niin rahallisen kuin myös ystävien antaman tuen merkityksestä työllistymisprosessiin. Viimeisessä teemassa tulee esille asiakkaiden pohdintoja heitä koskevien palveluiden, erityisesti Kaiku-hankkeen, toiminnan kehittämisestä. Tarkastelomme seuraavaksi tuloksia teemoittain.

8.1 Työllistymiseen vaikuttavat tekijät

Molemmissa fokusryhmissä sekä haastattelussa tuli ilmi kielen merkitys työllistymiseen. Asiakkaat kertoivat, että suomen tai englannin kielen osaamattomuus

voi hidastaa prosessia ja vaikeuttaa työhön pääsyä. Kuitenkin osa asiakkaista koki, että työn teko ilman kielitaitoa onnistuisi, jos yksi heistä toimisi tulkkina.

Puhun ihmisistä jotka eivät tunne minua tai kellä ei ole suomalaisia ystäviä. Kellä ei ole ketään joka auttaisi heitä. He menettävät paljon aikaa, erityisesti jos sinulla ei ole kieltä. Jos sinulla on englanti, niin se on helpompaa. Jos heillä ei ole kieltä heidän pitää odottaa kuukausia saadakseen mitä haluavat.

Kieli on iso asia. Minun pitää etsiä työtä, jossa ei tarvitse käyttää suomea tai englantia. Tehtaassa voisin tehdä jotain mihin ei tarvitse kieltä. Voisin tehdä työni ilman kielivaatimusta.

Jos työskentelemme ryhmänä, kieli ei tule olemaan iso este. Yksi suomen kielen osaava henkilö voi toimia johtajana.

Myös viranomaisten tarjoamat palvelut koettiin haastaviksi ymmärtää kielitaidon puutteellisuuden takia. Asiakkailta saadun palautteen mukaan muun muassa Kelan ja TE-toimiston Internet-sivuilta ei löydy kaikkea tarvittavaa tietoa englanniksi tai arabiksi. Lisäksi viranomaisten kanssa asiointi koettiin haastavaksi, jos yhteistä kieltä ei löydy.

En etsi töitä, koska kaikki sivut ovat suomeksi.

Esimerkiksi Kelalla ja TE-toimistolla on paljon sivuja suomeksi ja voit löytää kaiken tiedon suomen kielellä, mutta kun vaihdat kielen englanniksi, et pysty löytämään kaikkea samaa tietoa.

Tiedon saaminen ei ollut helppoa minulle, koska kun kysyin, sain useita eri vastauksia, joten en ollut varma. Sen takia jouduin tarkistamaan Kelan kautta ja heidän nettisivut eivät ole kokonaan englanniksi tai arabiksi.

Kielitaidon lisäksi myös oman aktiivisuuden katsottiin vaikuttavan työllistymiseen. Jos asiakas oli itse etsinyt tietoa ja oli luonut kontakteja valtaväestöön, katsottiin sen nopeuttavan prosessia.

Aloin lukea heti, kuinka hakea tukia ja töitä.

Sain turvapaikkapäätöksen 20. päivä syyskuuta. Seuraavana päivänä menin toimistoihin. Kuten sanoin, en halua haaskata aikaa. Menin toimistoon ja sanoin haluavani passin, halusin mennä kouluun ja työntekijä kysyi miksi kiirehdin, kun sain päätöksen eilen? Sanoin että haluan

saada prosessin päätökseen mahdollisimman nopeasti. Jos tiedät mitä haluat, prosessi menee nopeasti.

Vastaanottokeskuksessa tein kuitenkin jotain, kuten menin käymään Kelan toimistossa. Menin tekemään myös pankkitilin, koska minulla oli passi.

Mielestäni on helpompaa, jos on suomalaisia ystäviä. He selittävät minulle monet asiat. Minun ei tarvinnut käydä Kelan toimistossa edellisessä kaupungissa, jossa asuin. Minulla on ystäviä, jotka ovat kertoneet mitä TE-toimisto ja Kela tekevät hyväkseni, jotta saan asunnon.

8.2 Maahanmuuttajien saama tuki työllistymisprosessissa

Rahallisen tuen saaminen tai sen saamattomuus koettiin ongelmalliseksi. Esille nousi niin sanottu kannustinloukku, jolloin suuri tukien määrä ei kannustanut vastaanottamaan työtä. Tuet eivät myöskään kannusta maahanmuuttajia opiskelemaan.

Toinen ongelma on, että valtio ei anna sinulle mitään (rahaa) jos aloitat työt. Tarkoitan, että sinun pitää maksaa itse kaikki. Ja he alkavat ajatella, että jos me työskentelemme, saamme 700 tai 800 tai 1 000 euroa ja jos pysymme kotona, saamme saman rahan. Joten tämä on ongelma, tämä tulee olemaan iso ongelma. Nyt meillä on paljon turvapaikanhakijoita ja heillä on oleskelulupa ja järjestelmä työntää heitä ajattelemaan tällä tavalla

Sain tietää, että on toinenkin vaihtoehto: järjestelmä maksaa kaiken, jos vain pysyn työttömänä. Se on, anteeksi kun sanon tämän, tyhmää laittaa ihmiset tähän vaihtoehtoon. Työntäkää ihmiset työelämään ja tukekaa heitä samaan aikaan.

Tiedän että TE-toimisto tukee minua vain yhden tutkinnon suorittamisessa. Lopetin toisen tutkinnon suorittamisen, koska Kela ei tukenut sitä.

Fokusryhmissä ja haastattelussa nousi esille myös se, että maahanmuuttajat tiedostavat nykyisen järjestelmän hyväksikäytön. He ovat saaneet siitä tietoa muilta maahanmuuttajilta sekä suomalaisilta ystäviltään. Fokusryhmiin ja haastatteluun osallistuneet olivat tyytymättömiä nykyiseen järjestelmään.

Sinä tulet tietämään järjestelmän porsaanreiät. Saat saman verran rahaa pysymällä kotona kuin että menisit töihin, joten miksi mennä töihin.

On sellaisia ystäviä jotka tukee sinua siinä että pysyt kotona, et tee töitä, he pelaavat Playstationia ja saavat tukia Kelalta. Jos sinulla on tällaisia ystäviä, sinustakin tulee samanlainen.

Rahallisen tuen lisäksi suomalaiset ystävät koettiin tärkeäksi työllistymisprosessissa. He ovat olleet apuna niin virastoissa asioimisessa kuin myös suomalaisen työkulttuuriin tutustumisessa. Asiakkaat kokivat tärkeäksi sen, että heille järjestetään mahdollisuuksia tavata suomalaisia.

Minä tukeuduin ystäviini. Tarkoitan että minä voin kertoa sinulle enemmän Irakista kuin kirjat ja tarkalleen meidän järjestelmästämmme. Joten kysyin suomalaisilta ystäviltäni, koska jos haluat olla osa yhteiskuntaa, sinun pitää tietää mitä se vihaa ja mistä se tykkää. Joten kävin heidän kotonaan ja kyselin ja opin kuinka systeemi ja työt toimii täällä.

Mielestäni on helpompaa, jos on suomalaisia ystäviä. He selittävät minulle monet asiat. Minulla on suomalaisia ystäviä, jotka ovat kertoneet mitä TE-toimisto ja Kela tekevät hyväkseni, jotta saan asunnon.

Tapaaminen minun ihmisten ja ihmisten jotka ovat aktiivisia yhteiskunnassa välillä, ihmisten jotka voivat antaa idean turvapaikanhakijoille töihin menemisestä ja edes jonkun asia tekemisestä.

Asiakkaat olivat kiinnostuneita toimimaan tulevaisuudessa tukena heille, jotka ovat työllistymisprosessin alussa. Vertaistuen saaminen koettiin tärkeäksi ja osa asiakkaista oli saanut apua ystäviltaan, jotka olivat asuneet Suomessa pitkään. Vertaistuki koettiin merkityksellisenä erityisesti virastoissa asioimisessa.

Kun olen käynyt tämän prosessin läpi, minulla on täysi tietämys siitä. Kuka tahansa joka saa oleskeluluvan, voin antaa puhelinnumeroni, he voivat ottaa minuun yhteyttä. Minä kerron mitä pitää tehdä.

Voin soittaa ystävilteni ja puhua heidän kanssaan ja he selittävät asiat minulle. Esimerkiksi asunnon saaminen tapahtuu meillä kaikilla samalla tavalla. Voin soittaa irakilaisille ystävilteni, jotka ovat aiemmin saaneet asunnon ja he selittävät mitä minun pitää tehdä hakemusten kanssa. Minun ei tarvitse soittaa ainoastaan suomalaisille.

8.3 Asiakkaiden palaute ja toiminnan kehittäminen

Asiakkaiden kokemusten mukaan suomen kielen kurssi on ollut tärkeä osa työllistymisprosessia. Kurssien opettajat ovat auttaneet maahanmuuttajia muissakin

kuin kieleen liittyvissä ongelmissa. Kuitenkin kaikki työllistymisprosessiin osallistuneet tahot ovat osaltaan olleet heille hyödyllisiä.

Kaikissa palveluissa on etunsa. Sosiaalitoimisto, teidän toimisto, TE-toimisto ja koulu. Jokaisesta on hyötyä koska olen uusi. Olen aivan ek-syksissä.

TE-palvelut (mikä on ollut mielestänne hyödyllisintä teidän tulevaisuuden työllistymisen kannalta?). He ovat auttaneet minua paljon, kun olen mennyt käymään siellä. Kun olen käynyt siellä, olen saanut heiltä aina suoran vastauksen.

Suomen kielen kurssi oli hyödyllinen, koska siellä ei puhuttu pelkästään kielestä vaan myös kulttuurista ja kaikesta täällä. Kävimme myös usein kaupungilla ja kirjastossa.

Opettajat ovat täydellisiä, he yrittävät tehdä enemmän kuin parhaansa.

Opettaja, joka piti minulle kielitestin, kertoi minulle, että opiskelu on tärkeää Suomessa ja se hyödyttää työpaikan saamisessa.

Asiakkaat kokivat, että heitä ei tiedotettu tarpeeksi eri virastojen eroista työllistymisprosessin alussa. Heidän näkemysten mukaan työntekijöillä ei ollut tarpeeksi tietoa omasta tai muiden yhteistyötahojen tekemästä työstä. Asiakkaat kokivat, että työntekijät eivät olleet riittävän motivoituneita auttamaan heitä.

Minun kansani ajattelee nyt, että on paljon työntekijöitä jotka eivät tiedä mitään työstään. Heillä kaikilla on paperit ja he tulevat töihin eivätkä he tiedä mitään.

Tähän mennessä kaikilla on ollut omat näkemykset asioista. Emme tiedä Kelan ja TE-toimiston eroa. Kun selitin tutuilleni, he kysyivät, että olinko varma asioista.

Kuten eräs tyyppi oli mennyt toimistoon miljoona kertaa sanoen, että lähetystö ei vastaa eikä anna hänelle uutta tapaamista. Mutta työntekijä ei voi tehdä mitään sille. Ja he alkavat ajatella, että työntekijä vihaa häntä eikä halua auttaa. Eli hän ei vain ymmärtänyt hänen vastuutaan.

9 Johtopäätökset ja pohdinta

Tulosten perusteella suomenkielentaito on tärkeässä asemassa maahanmuuttajien työllistymisessä. Kielen osaamattomuus vaikuttaa työn saantiin kuin myös viranomaisten kanssa asiointiin. Suomen kielen opiskelu nähdään työllistymisprosessia eteenpäin vievänä tekijänä. Kielitaidon puute on usein syy siihen, että maahanmuuttaja ei saa työtä. Vaikka kielitaito riittäisi työpaikan hakemiseen, ei se välttämättä riitä työpaikan saamiseen. (Kuuskoski & Puhakka 2014, 10.) Työmarkkinoilla vaaditaan usein hyvää suomen kielen osaamista, mutta eivät tarjoa mahdollisuuksia harjoitella kieltä tarpeeksi. (Björklund & Sarlio-Siintola 2010, 48–49.)

Tulokset osoittavat, että omalla aktiivisuudella ja tiedonetsimisellä on vaikutusta työllistymisprosessin etenemiseen. Yksilöiden toimintapuitteita on parannettava, jotta osallisuus voisi toteutua (Herranen 2011). Itsenäinen tiedonetsintä koetaan kuitenkin haastavaksi, sillä viranomaisten Internet-sivuilta ei löydy kaikkea tarvittavaa tietoa englanniksi ja arabiksi. Soinisen (2011, 6) mukaan sanalliset ohjeet on hyvä pitää lyhyinä ja yksinkertaisina. Asiakkaiden kielitaso voi olla vaihteleva, joten on hyvä huomioida se, että jokaiselle on keino ymmärtää ohjeet.

Maahanmuuttajille myönnetään TE-toimistojen asiakkaina tavallisesti työmarkkinatukea niin kuin muillekin työttömille työnhakijoille. Tuki on lain mukaan vastikkeellista. Jos jättää kurssin tai harjoittelun kesken, silloin menettää tukensa. Asumisperustaista sosiaaliturvaa maksetaan lähtökohtaisesti heille, jotka eivät pysty osallistumaan työelämäään eivätkä tällöin kuulu työttömyysturvan piiriin. (Zidan 2015.) Tulosten mukaan taloudellisen tuen nähdään vaikuttavan eri tavoin maahanmuuttajien työllistymiseen. Tässä yhteydessä nousee esille kannustinloukkuilmiö, jossa henkilön on vaikea lisätä osaamista tai työntekoa esimerkiksi sosiaalietujen menettämisen takia.

Suomalaisten ystävien antama tuki koetaan tärkeäksi työllistymisprosessin eri vaiheissa. Maahanmuuttajien on tärkeää tutustua suomalaisiin, koska heidän kauttaan he saavat tietoa suomalaisesta työkultuurista ja virastoissa asioimisesta sekä oppivat kieltä. Kielenoppimisen prosessiin eivät itsessään vaikuta vain maahan muuttavat ihmiset vaan kaikki, jotka ovat maahanmuuttajien kanssa vuorovaikutuksessa (Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013, 164). Kielenoppiminen ei ole pelkästään yksilön oma prosessi, vaan se kehittyy myös osana sosiaalista toimintaa, jossa vaikuttavat merkittävästi kanssaihmiset ja kieliyhteisöltä saadut esimerkit (Martikainen ym. 2013, 175). Suomalaisten ystävien lisäksi on tärkeää saada tukea muilta maahanmuuttajilta, sillä he ovat käyneet saman prosessin läpi ja voivat kertoa prosessista heidän omalla äidinkiellellään.

Tuloksista ilmenee, että maahanmuuttajat eivät saa tarpeeksi tietoa eri virastoista ja niiden eroista. He kokevat työntekijöiden ammattitaidon puutteelliseksi, koska heidän mukaansa työntekijät eivät ymmärrä omia eivätkä muiden yhteistyötahojen vastuualueita. Korhosen ja Puukarin (2013, 98) mukaan ohjaaja voi omalla osaamattomuudellaan pahentaa asiakkaan tilannetta. Asiakkaiden mukaan työntekijät eivät ole aina motivoituneita auttamaan heitä. Korhosen ja Puukarin (2013, 98–99) mukaan monikulttuurisessa ohjauksessa tärkeintä on aitous, ohjattavan ehdoton arvostaminen ja empaattinen ymmärtäminen.

9.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuoda esille maahanmuuttajien näkemyksiä ja kokemuksia työllistymisprosessistaan Joensuussa. Mielestämme saimme kerätystä aineistosta monipuolisesti erilaisia näkemyksiä tämän hetkisestä prosessista ja kuinka sitä voisi kehittää. Lisäksi teorian tieto tuki asiakkaiden kokemuksia hyvin.

Tutkimuskysymyksissä keskityimme yleisen työllistymisprosessin lisäksi Kaiku-hankkeen toimintaan. Selvitimme, kuinka Kaiku-hanke oli tukenut maahanmuuttajia työllistymisprosessin aikana ja kuinka toimintaa voisi parantaa. Tähän

saimme paljon aineistoa ja asiakkailla oli paljon kehittämisehdotuksia. Mielestämme johtopäätökset vastasivat tutkimuskysymyksiin.

Saimme luotettavaa tietoa työllistymisprosessin nykytilasta fokusryhmien avulla, sillä kaikki ryhmäkeskusteluihin osallistuneet asiakkaat saivat äänensä kuuluviin sanoittamalla kokemuksiaan joko itse tai tulkin avulla. Tarkastelimme aineistoa ja tehtyjä tulkintoja kriittisesti, sillä kummallakaan ei ollut ennakkokäsitystä tutkimuskohteen nykytilasta eikä Kaiku-hankkeen toiminnasta. Mielestämme tuloksia voidaan hyödyntää työllistymisprosessin ja Kaiku-hankkeen kehittämisessä.

9.2 Luotettavuus ja eettisyys

Olemme ottaneet eettiset kysymykset huomioon koko prosessin ajan. Opinnäytetyötä ei ole tehty vain sen tekijöitään varten. Opinnäytetyö toteutettiin, jotta siitä olisi hyötyä Kaiku-hankkeelle ja muille maahanmuuttajien kanssa työskenteleville ja heidän palveluitaan kehittäville. Tutkimustulosten luotettavuuden arvioinnin lähtökohtana on huolellinen dokumentointi, joka käsittää tulokset, menetelmät sekä tiedonkeruun (Kananen 2014, 134). Tiedonkeruun menetelmänä toimivat fokusryhmät, jotka dokumentoimme tekemällä muistiinpanoja ja äänittämällä keskustelut. Tulokset analysoitiin ja puhtaaksikirjoitettiin nimettömästi. Litterointi tapahtui englanniksi, josta käänsimme sen suomeksi. Kääntäminen pyrittiin tekemään mahdollisimman sanatarkasti, jotta tulokset pysyisivät mahdollisimman luotettavina.

Tutkimustoimintaan tarvitaan aina luvat sekä viranomaisilta että tutkittavilta. Lisäksi on otettava huomioon nauhoittamista koskevat käytännöt ja suostumukset (Eskola & Suoranta 2014, 52.) Toimeksiantosopimuksemme on esitetty liitteessä 1 ja tutkimuslupahakemuksemme liitteessä 2. Toimeksiantosopimuksen ja tutkimusluvut kirjoitimme yhdessä toimeksiantajan kanssa heti opinnäytetyösuunnitelman jälkeen. Jokaisen fokusryhmän alussa varmistimme osallistujilta, että keskustelujen äänittäminen sopii heille ja kerroimme heille käsittelevämme äänitykset luottamuksellisesti ja nimettömästi. Koska yhteistä kieltä ei ole, on

tärkeää varmistaa, että kaikki ymmärtävät. Kerroimme myös mihin tarkoitukseen äänitykset menevät.

Koska emme itse päässeet haastattelemaan fokusryhmiin osallistuneita, emme voineet vaikuttaa kysymysten asetteluun tai niiden johdattelevuuteen. Emme myöskään saaneet nähdä tai vaikuttaa kysymysrunkoon. Tämä päätös tuli hankkeen ylemmältä taholta. Meidän roolimme tutkimuksessa oli analysoida toimeksiantajan keräämää aineistoa. Osa haastattelukysymyksistä tuntui johdattelevan vastaajaa liikaa, mutta ottaen huomioon yhteisen kielen ja virallisen tulkin puuttumisen, oli kysymysten tarkentaminen suotavaa. Aineiston analysoinnin kohdalla pohdimme, olisivatko tulokset olleet luotettavampia, jos olisimme päässeet itse suunnittelemaan ja toimimaan fokusryhmien vetäjänä hankkeen ulkopuolisina toimijoina.

Tutkimusta tulee arvioida kokonaisuutena ja sen luotettavuutta lisää tutkijan tarkka kuvaus tutkimusprosessista. Mitä tarkemmin tekemiset on kerrottu, sitä selkeämpiä ja ymmärrettävämpiä tutkimustulokset ovat. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–141.) Opinnäytetyössämme olemme pyrkineet tekemään tämän prosessin selkeäksi kertomalla, miten olemme edenneet missäkin vaiheessa ja miksi näihin ratkaisuihin on päädytty.

9.3 Oppimisprosessi

Opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoista, vaikka välillä todella turhauttavaa. Syksyn alussa tehdyt aikataulut venyivät muutamalla kuukaudella, joten lopullisen tuotoksen kanssa tuli kiire. Opinnäytetyöprosessi kesti noin puoli vuotta, josta suurin osa ajasta kului teorian tiedon keräämiseen ja sen syventämiseen fokusryhmien alkua odotellessa. Tästä oli kuitenkin hyötyä aineistoa analysoidessa ja johtopäätösten tekemisessä, sillä taustateoria tuki hyvin fokusryhmistä esille nousseita kokemuksia.

Opinnäytetyöprosessimme alkoi elokuussa 2016 (liite 4). Opinnäytetyötä teimme paljon itsenäisesti, sillä aikataulumme eivät sopineet yhteen lukupiirien

kanssa. Aikataulut tuottivat haasteita koko opinnäytetyöprosessin ajan, koska yhteistä kirjoitusaikaa oli hankala löytää. Tähän vaikuttivat taustalla pyörivät isot opintokokonaisuudet ja se, että kumpikin oli opinnoissa eri vaiheessa. Haasteita lisäsi myös Kaiku-hankkeen useat aikataulumuutokset, jotka katkaisivat välillä opinnäytetyön tekemisen ja muuttivat opinnäytetyön suuntaa.

Opinnäytetyössämme huomasimme, kuinka tärkeää on itse saada valita aineistonkeruumenetelmä ja päästä itse toteuttamaan sitä. Koemme, että olisimme tällä tavoin saaneet opinnäytetyöstä enemmän irti oman ammatillisen kasvun kannalta. Havaitsimme myös, kuinka tärkeää on perehtyä aineistonkeruumenetelmään ennen sen toteutusta, jotta sitä pystyisi hyödyntämään opinnäytetyön tarkoituksen mukaisesti.

Parityöskentelymme opinnäytetyöprosessin aikana oli erittäin antoisaa. Pysyimme hyödyntämään molempien vahvuuksia koko prosessin ajan ja täydensimme toisiamme hyvin. Toiselle meistä tekstin tuottaminen oli sujuvampaa, kun taas toinen auttoi jäsentämään tekstiä. Kumpikin sai uusia tuotua opinnäytetyöhön erilaisia näkökulmia oman kokemus- ja teorian tiedon pohjalta. Toinen meistä oli tehnyt aiemmin opinnäytetyön kvantitatiivisena tutkimuksena, kun taas toisella oli kokemusta maahanmuuttajien kanssa työskentelystä ja hanketyöstä. Vaikka kirjoitimme opinnäytetyötä paljon erillämme, meillä oli luottamus siihen, että työt tehdään aikataulun mukaisesti. Tähän edesauttoi se, että olemme tehneet opintojen aikana paljon ryhmätöitä yhdessä.

Yksi tärkeimmistä oppimiskokemuksista on ollut aineiston analysointi. Sen aikana ymmärsi parhaiten opinnäytetyön tarkoituksen ja merkityksen maahanmuuttajien palveluiden parantamiseksi. Toisena oppimiskokemuksena nostamme esille vahvan teoriapohjan merkityksen oman ammatillisuuden kannalta. Laajan teoriapohjan hallitseminen tuo niin opinnäytetyöhön kuin tulevaan työelämään enemmän perusteltuja kuin tunteella tehtyjä ratkaisuja, joka palvelee meitä, mutta erityisesti asiakkaita.

Opinnäytetyöprosessin haastavin vaihe oli aineiston litterointi ja teemoittelu, joka vei ison osan opinnäytetyöhön käytetystä ajasta. Litteroitavaa materiaalia

oli noin kolmen tunnin verran ja litterointiin käytetty aika oli lähes kymmenkertainen. Litteroinnista teki vaikeaa myös aineiston kaksikielisyys, sillä fokusryhmissä käytetty kieli oli englanti, joka osittain tulkattiin arabiaksi. Teemoittelusta hankalaa teki aineiston moniulotteisuus. Esille nousseet kokemukset teemoiteltiin isompien kokonaisuuksien alle, jotta opinnäytetyö pysyisi kontekstissa ja että teemat vastasivat tutkimuskysymyksiin ja sopivat teoriapohjaan.

9.4 Jatkotutkimukset

Opinnäytetyössä selvitettiin maahanmuuttajien näkemyksiä ja kokemuksia heidän työllistymisprosessistaan Joensuussa. Näistä työllistymiseen liittyvistä palveluista keskityimme erityisesti Kaiku-hankkeeseen ja heidän rooliinsa maahanmuuttajien työllistymisessä. Mielestämme opinnäytetyölle oli selkeä tarve, koska sen tulokset auttavat toimeksiantajaamme Kaiku-hankkeen kehittämisessä. Opinnäytetyöstämme saatua aineistoa voivat hyödyntää myös muut maahanmuuttajien työllistämistä edistävät tahot kuten virastot, järjestöt ja yritykset.

Tuloksista ilmeni maahanmuuttajien ohjaukseen ja neuvontaan sekä palveluista tiedottamiseen liittyviä kysymyksiä. Erityisesti maahanmuuttajien työllistymisprosessin alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa tulisi kehittää. Jatkotutkimusideana olisi mielenkiintoista selvittää, kuinka työntekijät näkevät työnsä maahanmuuttajien työllistymisprosessissa ja kuinka sitä tulisi kehittää. Tutkimuskysymykset voisivat kohdistua esimerkiksi ammattitaitoon, motivoitumiseen ja yhteistyöhön eri tahojen välillä.

Lähteet

- Arvola, V. 2014. Turvapaikanhakijoiden käsityksiä osallisuudesta. Hämeen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/79649/Arvola_Vilma.pdf?sequence=1. 10.3.2017.
- Björklund, L. & Sarlio-Siintola, S. 2010. Inhimilliset toimintavalmiudet suomalaisessa hyvinvointipolitiikassa. Teoksessa Heikki Hiilamo & Juho Saari (toim.) Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 27. Helsinki: Diakonia ammattikorkeakoulu. 37–70.
- Eronen, A., Härmälä, V., Jauhiainen, S., Karikallio, H., Karinen, R., Kosunen, A., Laamanen, J-P. & Lahtinen, M. 2014. Maahanmuuttajien työllistyminen: Taustatekijät, työnhaku ja työvoimapalvelut. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 6/2014.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forsander, A. & Ekholm, E. 2001. Maahanmuuttajat ja työ. Teoksessa Forsander, A.; Ekholm, E; Hautaniemi, P. et al. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia-kustannus, 57-82.
- Herranen, J. 2011. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry:n järjestämä luento. 23.11.2011.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Joensuun kaupunki. 2016. Alueella käynnissä olevat maahanmuuttajahankkeet (tilanne 31.8.2016). <http://webdynasty.jns.fi/djulkaisu/kokous/20161078-8-1.PDF>. 8.3.2017.

- Joronen, T. 2012. Maahanmuuttajien yrittäjyys Suomessa. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2012:2.
- Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Juvenes Print.
- Kiilakoski, T. 2008. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski T. (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. 8–23.
- Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Bookwell Oy: Juva.
- Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Bookwell Oy: Juva.
- Kuosma, T. 2016. Turvapaikka ja pakolaisasema - kansainvälisen suojelun periaatteet. Nordbooks: Kemi.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>. 9.8.2016.
- Lumio, M. 2011. Hymyn takana - Thaimaalaiset maahanmuuttajat, viranomaiset ja kotoutuminen. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Maahanmuuttovirasto. 2016b. Kuntaan muuttaminen. Maahanmuuttovirasto.
http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/kuntaan_muuttaminen. 20.03.2016.
- Maahanmuuttovirasto. 2016a. Turvapaikan hakeminen. Maahanmuuttovirasto.
http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen. 18.03.2016.
- Maahanmuuttovirasto. 2016c. Turvapaikka- ja pakolaistilastot. Maahanmuuttovirasto.
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka_ja_pakolaistilastot. 8.8.2016.
- Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) 2013. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.
- Melin, K. & Melin K. 2012. Yrittäjyys maahanmuuttajien integroitumisen keinona Pohjanmaalla. Biotekniikan ja kemiantekniikan laitos. Aalto-yliopiston julkaisusarja, Crossover 24/2012.
- Mäntyranta, T. & Kaila, M. 2008. Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä lääketieteessä. Duodecim 2008;124:1507–13.
- Nivala, E. 2006. Kunnan kansalainen yhteiskunnan kasvatuksellisenä ihanteena. Teoksessa Leena Kurki & Elina Nivala (toim.) Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampere University Press. 25–113.
- Nivala, E. 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Snellman-instituutin A-Sarja 24/2008. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Nivala, E. & Ryynänen S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013, vol. 14.
- Oikeusministeriö. 2005. Kohti aktiivista kansalaisuutta. Kansalaisyhteiskunta 2006 -toimikunnan loppuraportti. Oikeusministeriön julkaisu 2005:14. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Peavy, R. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Suomentaja Auvinen P. Helsinki: Psykologien kustannus Oy.

- Ramboll Management Consulting. 2011. Maahanmuuttajien kotoutumisen kokonaiskatsaus. <http://intermin.fi/julkaisut/132011?docID=24895>. 13.2.2017.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>. 20.9.2016.
- Saastamoinen, S. 2016. Diaesitys Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. 22.9.2016.
- Salovaara, M. 2010. Maahanmuuttajille suunnatun kotoutumista tukevan kurssin kehittäminen asiakkaiden näkökulmasta. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24316/Salovaara_Marika.pdf?sequence=1. 10.3.2017.
- Soininen, S (toim.), 2011. Luovuutta! Taide- ja kulttuurikasvatuksen menetelmäopas monikulttuuriseen nuorisotoimintaan. Jyväskylä: Kopijyvä.
- Solatie, J. 2001. Focusryhmät. Kvalitatiiviset ryhmäkeskustelut strategisen markkinointitutkimuksen apuna. Mainostajien liitto. Helsinki: Makeprint.
- Suomen pakolaisapu. 2017. Yleisimmin käytetyt termit. <http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto>. 10.3.2017.
- Suomen virallinen tilasto (SVT). Työssäkäynti. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/tyokay>. 10.3.2017.
- Särkelä, M. 2009. Miten huono-osainen voi olla osallinen? Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Särkelä-Kukko, M. 2012. Diaesitys. Joensuu, 22.2.2012. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry:n järjestämä luento.
- Taajamo, M & Puukari, S. 2007. Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Tossavainen, T. 2016. Maahanmuuttajien avuntarpeet maahanmuuton alussa. Karelia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/88630/Tossavainen_Tatu.pdf?sequence=1. 10.3.2017.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Töttö, P. 2004. Syvällistä ja pinnallista. Teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa. Tampere: Vastapaino.
- Uusikylä, P., Puurtinen, S., Terävä, E., Kinnunen, K. 2010. Maahanmuuttajat kuntalaisina, selvitys maahanmuuttajien elämäntilanteesta ja palveluista Itä-Suomessa. Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisu 8/2010. http://www.elykeskus.fi/fi/ELYkeskukset/EtelaSavonELY/Ajankohtaista/Julkaisut/Documents/Maahanmuuttajat%20kuntalaisina_loppuraportti.pdf. 10.3.2017.
- Valtioneuvosto 2008. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kotouttamislain toimeenpanosta. <https://www.edilex.fi/mt/havm20090008>. 10.3.2017.
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimus metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

- Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirja ja kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö 26.06.1945. SopS 1/1956.
<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1956/19560001#idp3930784>. 10.3.2017.
- Zidan, A. 2015. Polttavimpia kysymyksiä kotoutumisesta: Miten se tapahtuu? Ovatko kotoutumispalvelut ajan tasalla? Yleisradio Oy.
<http://yle.fi/uutiset/3-8514535>. 11.10.2016.
- Åslund, O. & Rooth, D. 2007. Do when and where matter? Initial labour market conditions and immigrant earnings. *The Economic Journal* 117 (518): 422–448.

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja

Organisaation nimi:	Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys / Jake-hanke
Toimeksiantajan edustaja:	Ville Elonheimo
Osoite:	
Puhelinnumero:	
Sähköposti:	

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot

Koulutusohjelma:	Sosionomi AMK
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	1401262/1401264 Mari Ikonen / Matti Luhtaniemi
Puhelinnumero:	0456011166 / 0505146889
Sähköposti:	Mari.ikonen@edu.karelia.fi / matti.luhtaniemi@edu.karelia.fi

Toimeksiannon kuvaus

Aihe	Turvapaikanhakijoiden osallisuus ja työllistyminen
Toteutusmuoto	Laadullinen tutkimus
Aikataulu	Joulukuu 2016 – huhtikuu 2017
Kustannusarvio ja kustannusvastuu	0

Toimeksiantajan sitoumukset

Focusryhmien organisointi

Opiskelijan sitoumukset

Aikataulussa pysyminen, tehdä työ opinnäytetyön ohjeiden ja eettisten periaatteiden mukaisesti, hakee tarvittavat tutkimusluvut ennen aineiston hankintaa, tehdä yhteistyötä toimeksiantajan kanssa

Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa

Ohjaaja(t):

Opinnäytetyön julkisuus

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.

Allekirjoitukset

Päiväys 14.12.2016	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys <i>Mari Ikonen</i> Mari Ikonen <i>Matti Luhtaniemi</i> Matti Luhtaniemi
Päiväys 10.1.2017	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys <i>Ville Elonheimo</i> Ville Elonheimo
Päiväys 16.12.2016	Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys <i>TC</i> Tami Kinnunen

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Haen/haemme lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus

Opinnäytetyön aihe: Turvapaikanhakijoiden osallisuus ja työllistyminen

Tutkimuksen toteutuspaikka/-yksikkö:

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys / JAKE-hanke

Tutkimuksen:

a) kohde/kohdejoukko: Kaiku-hankkeeseen osallistuneet turvapaikanhakijat

b) aineiston keruumenetelmä: Focus group –keskustelut, haastattelut

c) aineiston keruun ajankohta: Joulukuu 2016 – Tammikuu 2017

Opinnäytetyön tekijä/t:

Mari Ikonen

Matti Luhtaniemi

Opinnäytetyön ohjaaja/t:

Työelämäohjaaja:

Ville Elonheimo

10 / 1 20 17

LIITTEET:

- tutkimussuunnitelma
- toimeksiantosopimus

